

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเกษตรเป็นอาชีพของเกษตรกรที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาและนำมาซึ่งรายได้ของประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมพัฒนาภาคเกษตรกรรม ให้มีสมรรถนะในการผลิต เพื่อให้เกษตรกรและอาชีพการเกษตรได้รับการพัฒนาพร้อม ๆ กับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ของประเทศ เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้เกษตรกรมีประสิทธิภาพในการผลิต ในปี พ.ศ. 2510 รัฐบาลได้ดำเนินการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้น โดยกำหนดให้มีภารกิจหลัก คือ การเผยแพร่และถ่ายทอดวิชาการเกษตรแผนใหม่ที่เหมาะสมแก่เกษตรกร ตลอดจนการให้บริการต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้เกษตรกรสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ให้ตรงตามความต้องการของตลาด รวมทั้งยกฐานะคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้สูงขึ้น เป็นการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2535)

การส่งเสริมการเกษตร นอกจากจะอาศัยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการถ่ายทอดความรู้การเกษตร และวิชาการแผนใหม่ให้กับเกษตรกรในพื้นที่แล้ว ยังต้องอาศัยสื่อต่าง ๆ ในการถ่ายทอดและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ วัสดุทัศน เป็นต้น สื่อแต่ละชนิดมีข้อดี ข้อเสีย และข้อจำกัดในการใช้ต่างกัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการใช้สื่อหลาย ๆ ชนิด ในการติดต่อสื่อสารทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรเป้าหมายได้รับข่าวสาร ความรู้ ความสามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการกินคืออยู่ดีตลอดไป (กองเกษตรสัมพันธ์, 2533)

การถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรของนักส่งเสริมการเกษตรไปยังเกษตรกร จะได้ผลสมความมุ่งหมายหรือไม่นั้น ย่อมต้องอาศัยส่วนประกอบที่สำคัญหลายอย่างประกอบกัน โดยเฉพาะตัวของนักส่งเสริมการเกษตรเอง นอกจากจะต้องมีความรู้ความชำนาญในสิ่งที่ตนจะถ่ายทอดเป็นอย่างดีแล้ว ยังจะต้องอาศัยความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญนั้นให้กับเกษตรกรเข้าใจโดยแจ่มแจ้ง จนสามารถนำเอาความรู้ความชำนาญเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ อุปกรณ์ที่ช่วยนักส่งเสริมการเกษตรในการถ่ายทอดความรู้

ความชำนาญให้แก่เกษตรกรได้บรรลุผลสำเร็จเร็วขึ้น และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็คือ สื่อชนิดต่าง ๆ นั้นเอง (สุวัฒน์, 2522)

ในปัจจุบันได้มีการใช้ประโยชน์จากสื่อชนิดหนึ่งกันอย่างกว้างขวาง ในท้องถิ่นชนบททั่วไป คือ หอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย จากการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2529 พบว่ามีหอกระจายข่าวทั่วประเทศทั้งหมด 5,311 แห่ง ในแต่ละแห่งจะมีครัวเรือนเกษตรกรรับฟัง ตั้งแต่ 50-300 ครัวเรือน (กองสุศึกษา, 2529) และจากการสำรวจจำนวนหอกระจายข่าวโดยสำนักงานเกษตรจังหวัด จำนวน 30 จังหวัด ที่เข้าร่วมโครงการกลุ่มผู้ฟังวิทยุการเกษตรผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2531 ถึง 2532 พบว่ามีหอกระจายข่าว 4,815 แห่ง และมีครัวเรือนที่อยู่ในรัศมีการรับฟังได้จำนวน 908,470 ครัวเรือน สื่อชนิดนี้จึงเป็นสื่อที่มีผู้ฟังเป็นจำนวนมาก และใกล้ชิดกับเกษตรกรเป็นอย่างมาก (กองเกษตรสัมพันธ์, 2533)

หอกระจายข่าวจึงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนและเกษตรกรได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นกรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการหอกระจายข่าวเพื่องานส่งเสริมการเกษตรขึ้น โดยผลิตเทปเสียงบันทึกความรู้การเกษตรลงในตลับเทปออกเผยแพร่ทางหอกระจายข่าว ในปี พ.ศ. 2534 ได้ผลิตเทปความรู้นี้ออกเผยแพร่ผ่านหอกระจายข่าวจำนวน 3,000 แห่งในทุกจังหวัดทั่วประเทศ (กองเกษตรสัมพันธ์, 2536) และปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา จนถึงปี พ.ศ. 2538 กรมส่งเสริมการเกษตรได้ขยายจุดดำเนินการเผยแพร่เทปความรู้การเกษตรปีละ จำนวน 5,600 แห่ง

จังหวัดนครราชสีมาได้ดำเนินการเผยแพร่เทปความรู้การเกษตรผ่านหอกระจายข่าวตามโครงการหอกระจายข่าวเพื่องานส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 จำนวน 40 จุด หลังจากนั้นปี พ.ศ. 2535 ถึงปี พ.ศ. 2538 ปีละจำนวน 200 จุด ซึ่งมีครัวเรือนเกษตรกรอยู่ในรัศมีที่รับฟังได้ประมาณ 30,000 ครัวเรือน ในแต่ละปี (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา, 2538)

เนื่องจากว่าสื่อหอกระจายข่าวนี้นี้ เป็นสื่อที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในงานส่งเสริมการเกษตร และยังไม่มีการศึกษาในแง่การนำไปใช้ในการส่งเสริมการเกษตรอย่างแพร่หลาย จึงยังขาดข้อมูลพื้นฐานจำนวนมากเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลวิชาการในการพัฒนาการใช้สื่อชนิด

นี้ในงานส่งเสริมการเกษตร ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกร เรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรโดยวิถีการใช้เทปบันทึกเสียงผ่านหอกระจายข่าวในจังหวัดนครราชสีมา อาจจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาสื่อชนิดนี้เพื่อการส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย :-

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. ลักษณะการดำเนินงานหอกระจายข่าวในจังหวัดนครราชสีมา
2. ลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา
3. ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรโดยวิถีการใช้เทปบันทึกเสียงผ่านหอกระจายข่าวในจังหวัดนครราชสีมา
4. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกรกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร
5. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรที่มีต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรโดยวิถีการใช้เทปบันทึกเสียงผ่านหอกระจายข่าวในจังหวัดนครราชสีมา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาวิจัยเฉพาะเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น โดยได้กำหนดขอบเขตของตัวแปรในการวิจัยไว้ดังนี้

1.3.1 ลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกร หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร การมีพื้นที่ในเขตชลประทานและเขตน้ำฝน อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว แรงงานในครอบครัว การฝึกอบรม การเป็นสมาชิกกลุ่ม แหล่งที่ได้รับความรู้ทางการเกษตร และระยะห่างระหว่างหอกระจายข่าวกับบ้านของเกษตรกร

1.3.2 การเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรโดยวิถีการใช้เทปบันทึกเสียงผ่านหอกระจายข่าว หมายถึง

1.3.2.1 ลักษณะการดำเนินงานหอกระจายข่าว

(1) สภาพทั่วไป ประกอบด้วย จำนวนหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน สถานที่ตั้งงบประมาณการสร้าง ตำแหน่งและระยะเวลาที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแล ค่าใช้จ่ายของหอกระจายข่าว และปัญหาอุปสรรคการดำเนินงาน

(2) ลักษณะการเผยแพร่ความรู้การเกษตร ประกอบด้วย ช่วงเวลาการกระจายเสียง แผนผังรายการ หน่วยงานที่สนับสนุนเทปความรู้ และวิธีการเผยแพร่เทปความรู้การเกษตร

(3) ความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความคิดเห็นและเหตุผลที่ทำหน้าที่ การสนับสนุนเงินค่าตอบแทน การออกอากาศ ประเภทรายการและข้อเสนอแนะ

1.3.2.2 ประเภทรายการ ประกอบด้วย ความชัดเจนในการรับฟัง จำนวนครั้งของการออกอากาศ จำนวนครั้งที่ติดตามรับฟัง รายการที่ออกอากาศ และเหตุผลที่ติดตามรับฟัง

1.3.2.3 เนื้อหาของรายการ ประกอบด้วย การรับฟังรายการการเกษตร เนื้อหาความรู้การเกษตรที่รับฟัง การนำไปใช้ประโยชน์ในไร่นา ความต้องการรับฟัง เนื้อหาความรู้การเกษตร การได้รับความรู้จากเทปบันทึกเสียง ความสนใจและแหล่งติดต่อหาความรู้เพิ่มเติม และการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนเกษตรกร

1.3.2.4 วิธีการนำเสนอรายการ ประกอบด้วย ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการนำเสนอ ความยาวในแต่ละเรื่อง ภาษาที่ใช้ในรายการ และผู้ดำเนินรายการ

1.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานบางประการของเกษตรกรกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร ศึกษาในด้าน การรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตร การนำความรู้การเกษตรไปใช้ประโยชน์ในไร่นา และระดับความต้องการรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตร

1.3.5 ปัญหาและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอรายการการเกษตร ได้ศึกษาถึง ความต้องการรับฟังรายการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ความยาวของรายการที่ต้องการเวลาที่เหมาะสมในการรับฟัง รูปแบบรายการ ผู้ดำเนินรายการ ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1.4 สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่า เกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่อง ระดับการศึกษา ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร การมีพื้นที่ในเขตชลประทานและเขตนํ้าฝน รายได้ การฝึกอบรม และระยะห่างระหว่างหอกระจายข่าวกับบ้านของเกษตรกร มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้

1. การรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตร
2. การนำความรู้การเกษตรไปใช้ประโยชน์ในไร่นา
3. ระดับความต้องการรับฟังเนื้อหาความรู้การเกษตร

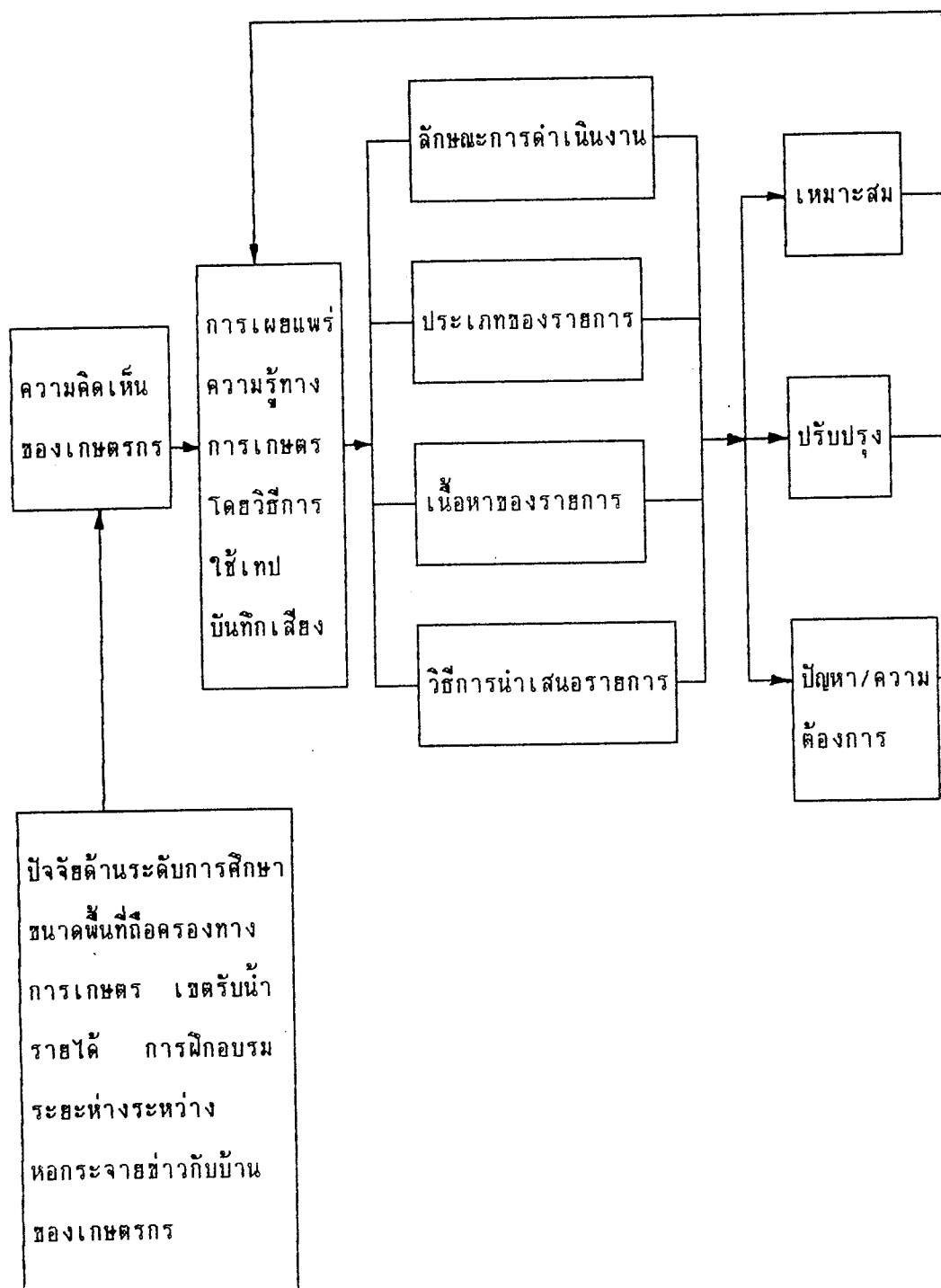
1.5 คำนิยามศัพท์

1. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความคิด เหตุผล อารมณ์ ความรู้สึก รวมทั้งแนวโน้มการกระทำ การลงความคิดเห็นใด ๆ เกี่ยวกับ ลักษณะการดำเนินงาน ประเภทรายการ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอรายการ ในการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรโดยวิธีการใช้เทปบันทึกเสียงของเกษตรกร

2. หอกระจายข่าว หมายถึง สื่อชนิดหนึ่งที่ประกอบด้วยลำโพงกระจายเสียง เครื่องขยายเสียง เครื่องเล่นเทป วิทยุ ไมโครโฟน และอุปกรณ์อย่างอื่น เพื่อประกอบใช้สำหรับกระจายเสียงผ่านลำโพงกระจายเสียงเพื่อให้ผู้ฟังในชุมชนนั้นๆ ได้รับฟัง ถ้าลำโพงกระจายเสียงตั้งอยู่บนอาคารสูงสร้างขึ้นเพื่อติดตั้งโดยเฉพาะมักจะเรียกว่าหอกระจายข่าว แต่ถ้าลำโพงกระจายเสียงติดตั้งอยู่ตามอาคารเสาไฟฟ้า ต้นไม้ และอื่น ๆ มักนิยมเรียกว่าเสียงตามสาย ในการวิจัยครั้งนี้ถ้ากล่าวถึงหอกระจายข่าวให้หมายถึงเสียงตามสายประจำหมู่บ้านด้วย

3. เทปบันทึกเสียง หมายถึง เทปที่บันทึกเสียงลงในม้วนเทป (tape cassette) บรรจุเส้นเทป (supply reel) และม้วนเทป (take up reel) อยู่ในตลับเทปพลาสติก ขนาด 4 คูณ 2 นิ้วครึ่ง มีตัวบังคับให้เส้นเทปเดินไปสู่ม้วนรับเทป และด้านข้างนอกตลับจะมีช่องสำหรับให้เส้นเทปสัมผัสกับหัวเทปของเครื่องบันทึกเสียง เมื่อเส้นเทปที่ถูกบันทึกแล้วเคลื่อนที่ผ่านหัวเทปดังกล่าว สัญญาณที่บันทึกไว้ในเส้นเทปจะเปลี่ยนเป็นสัญญาณเสียงโดยผ่านเครื่องขยายเสียงและลำโพงให้เราได้ยินตามที่บันทึกไว้ โดยนำไปใช้กับเครื่องเล่นเทปผ่านเครื่องขยายเสียงออกสู่ลำโพงทางหอกระจายข่าว

1.6 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานที่สามารถใช้ในการวางแผน การพัฒนาการใช้สื่อหอกระจายข่าว และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการใช้สื่อหอกระจายข่าวในการเผยแพร่ความรู้ การเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรเป้าหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อชนิดนี้